HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

דאי ס"ד דאורייתא מכי שחיט לה פורתא אסרה אידך לאו דמרה קא טבח א"ל רב אחא בריה דרבא כי קא מחייב נמי אההוא פורתא א"ל רב אשי לא תידחיה וטבחו כולו בעינן וליכא אלא קשיא א"ל הכי אמר רב גמדא משמיה דרבא כי קא מחייב כגון ששחט מקצת סימנין בחוץ וגמרן בפנים:

מתני' גנב על פי שנים וטבח ומכר על פיהן ונמצאו זוממים [א]משלמין הכל גנב על פי שנים וטבח ומכר על פי שנים אחרים אלו ואלו נמצאו זוממין [ב]הראשונים משלמין תשלומי כפל ואחרונים משלמין תשלומי ג' נמצאו אחרונים זוממין [ג]הוא משלם תשלומי כפל והן משלמין תשלומי ג' אחד מן אחרונים זוממין בטלה עדות שניה אחד מן הראשונים זוממין [ד]בטלה כל העדות שאם אין גניבה אין טביחה ואין מכירה:

גמ' איתמר (א)עד זומם אביי אמר [ה]למפרע הוא נפסל רבא אמר מכאן ולהבא הוא נפסל אביי אמר למפרע הוא נפסל מההוא שעתא דאסהיד הוה ליה רשע והתורה אמרה [1]אל תשת רשע עד רבא אמר מכאן ולהבא הוא נפסל עד זומם חידוש הוא דהא תרי ותרי נינהו מאי חזית דציית להני ציית להני הלכך אין לך בו אלא משעת חידוש ואילך איכא דאמרי רבא נמי כאביי סבירא ליה דאמר למפרע הוא נפסל והכא היינו טעמיה דרבא משום

משום

דאי ס"ד דאורייתא. היכי מתרץ רבי יוחנן למתני' הא בפורתא קא מתסרא לה: **כי קא מחייב.** בתשלומין: **אההוא פורתא.** מחייב דכי היכי דהוי שחיטה לענין חולין בעזרה בתחילתה הוי נמי טביחה לענין תשלומין: **וגמרן בפנים.** דאיכא וטבחו(ב) כולו קודש שנאסרה בהנאה: **מתני' משלמין לו את הכל.** ובגמ'(ג) מוקי לה כשהוזמו תחלה על הטביחה: **והאחרונים משלמים ג'.** לשור. וכגון שהוזמו אחרונים תחילה דאי עדי גניבה הוזמו תחילה בטלה לה עדות טביחה דדלמא בעלים מכרוהו לו וכי מיתזמי אמאי משלמי: **בטלה עדות שניה.** והוא משלם כפל משום ראשונים והן פטורין דאין עדים משלמין ממון עד שיוזמו שניהן(ד): **בטלה כל העדות.** והוא פטור והן פטורין. ואפי' חזרו והוזמו אחרונים אחרי כן אין משלמין שהרי בטלה עדותן כבר והוכחשו דכיון דלא גנב לא טבח והכי לא מחייבו אלא אעמנו הייתם שסתרו גופה של עדות. וכ"ש אם הוזמו שנים הראשונים תחילה שעדות שניה בטלה אלא שבזמן שלא הוזמו אלא אחד בטלו שתיהן אבל כשהוזמו שניהם לא בטלה עדות ראשונה אלא משלמין כפל: **גמ' למפרע נפסל.** העיד בניסן והוזם על עדות זו באייר כל העדיות שהעיד בינתים פסולות דמשעה שהעיד עדות זו נפסל: **מכאן ולהבא.** משהוזם: **אל תשת.** ידך עם רשע:

פסידא

דאי ס"ד דאורייתא מכי שחיט בה כו'. משמע דאי הוה מדרבנן חשיב דמרה שפיר ומתוך כך היה נראה לדקדק דתקרובת ע"ז אסורה בהנאה דאורייתא מדקאמר לעיל ור"מ שוחט לע"ז אמאי מחייב כיון דשחט פורתא אסרה אידך לא דמרה קטבח ואי דרבנן הוה חשיב שפיר דמרה ומיהו יש לדחות דתקרובת ע"ז (ט) אפי' לא אסורה בהנאה אלא מדרבנן חשיב ליה שפיר לאו דידיה כיון דאסרו חכמים בכל הנאות דאפילו קידש בו אין האשה מקודשת כדתנן בתוספתא דקדושין (פ"ד) המקדש ביין נסך (ובע"ז) בעורות לבובים כו' אע"פ שקדש בדמיהן אינה מקודשת אבל חולין בעזרה אי הוי דרבנן וקידש בו את האשה מקודשת לכך חשיב דמריה דבסוף האיש מקדש (קדושין דף נח.) קתני גבי חולין שנשחטו בעזרה רבי שמעון אומר מקודשת ופריך אלמא קסבר רבי שמעון חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא כו' ומיהו איסור אכילה דהויא ודאי דאורייתא יש לדקדק משמעתין לעיל דפטרי רבנן שוחט לע"ז משום שחיטה שאין ראויה ואי איסור אכילה לא הויא אלא מדרבנן לא היה נחשב בכך שחיטה שאינה ראויה כמו מעשה דשבת למאן דאמר דרבנן וא"ל דאי אסור באכילה דאורייתא היינו על כרחך משום דהוקשו למת מהאי טעמא נמי תיאסר בהנאה כמת וי"ל כיון דכתיב ויאכלו זבחי מתים לאכילה איתקוש ולא להנאה: **רבא אמר מכאן ולהבא הוא נפסל.** תימה [דבריש] חזקת הבתים (ב"ב דף לא. ושם(ה)) אמר זה אומר של אבותי (א) וזה אומר של אבותי האי אייתי סהדי דאבהתיה היא ואכלה שני חזקה והאי אייתי סהדי דאכלה שני חזקה אמר רב נחמן אוקי אכילתא בהדי אכילתא ואוקי ארעא בחזקת אבהתיה אמר ליה רבא והא עדות מוכחשת היא והשתא אמאי הוי מוכחשת הא רבא אית ליה הכא מכאן ולהבא הוא נפסל ואית לן למימר לדידיה אאכילה דאיתכחוש איתכחוש ואאבהתא דלא איתכחוש לא איתכחוש מידי דהוי אשנים מעידים אותו שגנב וטבח והוזמו אטביחה דלרבא דאמר מכאן ולהבא הוא נפסל אע"ג דתוך כדי דיבור כדיבור (ו) דמי כיון דמההיא שעתא דקא מתזמי הוא דפסלי אטביחה דקמיתזום איתזום אגניבה דלא איתזום לא איתזום כדמוכח לקמן ולהאי טעמא דמפרש משום חידוש ניחא (ז) אבל טעמא דהוי משום פסידא דלקוחות קשה דאין נראה דנקט לקוחות דוקא מדלא קאמר איכא בינייהו כל עדות שאין לענין לקוחות וי"ל דלמאי דמחלק התם בין אותו עדות לעדות אחרת ניחא דכיון דהוחזקו משקרים על אותה קרקע תו לא מהימני עלה אבל הכא אע"פ שהוחזקו משקרים על הטביחה לא הוחזקו משקרים על הגניבה דלא חשיב ליה כאותה עדות: **אין לך בו אלא משעת חידושו ואילך.** אין להקשות מנא ליה דמהימני המזימין לפוסלן נימא דאין לך לרבוי אלא חידושו ועשיתם לו כאשר זמם אבל אין נפסלין דודאי כיון דמשלמין ממון ונהרגים כ"ש נפסלין דלא המניהו רחמנא לחצאין אבל קשה דלרב חסדא דאמר בחזקת הבתים (ב"ב שם:) שתי כיתי עדים המכחישות זו את זו בהדי סהדי שקרי למה לי אם כן אין חידוש מה שנפסלין אדרבה מה שהמזימין כשרים הוי חידוש לרב חסדא והתם בעי למימר דרבא כרב חסדא וי"ל דלמאי דבעי למימר התם דרבא כרב חסדא לא הוי טעמא דרבא משום חידוש אלא משום פסידא דלקוחות ומסקנא דהתם דמוקי לה כרב הונא דאמר זו באה בפני עצמה כו' הוי חידוש מה שנפסלין קמאי והא דמשני רבא בפרק כל הנשבעין (שבועות דף מח. ושם) אליבא דרב חסדא מתניתין דראש השנה לאו משום דס"ל כוותיה ועי"ל דלרב חסדא נמי הוי חידוש מה שנפסלין ולאי והאי דחשיב להו סהדי שקרי בשתי כיתי עדים אינו אלא מספיקא ואם היו שנים מן השוק מעידין פלוני לוה מפלוני מנה ואחת משתי כיתי עדים הללו המכחישות זו את זו אומרת לא לוה לא הייתי מוציא ממון מספק ואלו המוזמים פסולים לגמרי אפי' להחזיק הממון על פיהן הלכך חידוש הוא ולגבי הכי אין לך בו אלא משעת חידוש ואילך לחושבם כודאי פסולין (ח) ולפי זה הוה מצי למימר דאיכא בינייהו כל שטרי מלוה ומקח הבאין להוציא דלטעמא דפסידא דלקוחות נאמנים להוציא אלא דלא חשיב אלא מילתא דאיכא בינייהו בין לרב הונא בין לרב חסדא ואם תאמר ולמה הוי חידוש כלל והלא מן הדין יש להאמין בתראי במיגו דאי בעו הוו פסלי לקמאי בגזלנותא ובשתי כיתי עדים המכחישות זו את זו ליהמני בתראי במיגו בין לרב הונא בין לרב חסדא ואור"י דלא שייך מיגו אלא באדם אחד אבל בשני בני אדם לא שייך מיגו דאין דעת שניהם שוה ומה שירצה לטעון זה לא יטעון זה ועוד נראה דקצת דמי האי מיגו למיגו במקום עדים שהרי יש עדים כנגד האי מיגו להכחישם ואע"פ שיש כמו כן עדים עם המיגו אין בכך כלום (ט) [ועוד] דלא עדיף מיגו מעדים שאם היו עדים מסייעים לאלו לא היה להם כח להכחיש את אלו דהא תרי כמאה וכ"ש מיגו והא דאמר בפ"ב דכתובות (דף יח: ושם) שנים החתומים על השטר ואמרו קטנים או אנוסים היינו כו' אם אין כתב ידם יוצא ממקום אחר הרי אלו נאמנים האי לאו מיגו הוא שאין השטר מתקיים אלא על פיהם והפה שאסר הוא הפה שהתיר כדאמרינן התם בההוא פירקא (דף כב:) מנין להפה שאסור הוא הפה שהתיר ופריך הא למ"ל קרא סברא הוא ובשנים החתומים על השטר ומתו ובאו ב' מן השוק ואמרו קטנים או אנוסים או פסולי עדות היו דאמר התם דאי כתב ידם יוצא ממקום אחר אין נאמנים אלא הוו תרי ותרי ל"ל דפסולי עדות דקאמר היינו קרובים דאי גזלנים הוי אלו נאמנים אפילו היו בפנינו ועוד יש תירוצים אחרים ואין להאריך כאן: **מכאן ולהבא הוא נפסל.** נראה שאם לא נראה השטר עד לאחר הזמה אף על פי שזמנו מוקדם להזמה מודה רבא דלא משגחינן בהו דמי יודע שמא אחר הזמה כתבו אלו המוזמים זה השטר והקדימו זמנו והא דאמר דאין נפסל למפרע היינו בשטר שנראה קודם הזמה:

עין משפט נר מצוה

פז א ב ג ד מיי' פכ"א מהל' עדות הל' ו:

פח ה מיי' פ"י מהל' עדות הלכה ד סמג לאוין ריד טור ש"ע ח"מ סי' לד סעיף ח:

מסורת הש"ס

א) סנהדרין כז., **ב)** [שמות כא], **ג)** [לקמן עג.], **ד)** [מכות ג.], **ה)** [ד"ה א"נ], **ו)** כוונתם ליישב דלא לימא ההוא דמ"ה איירי דהעידו תוך כדי דיבור. העתק מחלופי גרסאות, **ז)** דדוקא גבי הזמה אמרינן מכאן ולהבא לחדוש ולא גבי הכחשה. העתק מחלופי גרסאות, **ח)** ומשעת העדות עד הזמה כמוכחשים והוו ספק פסולין. העתק מהנ"ל, **ט)** גי' ת"ח וכן הוא בתוס' פרק ח"ה,

◆

מוסף רש"י

עד זומם. העיד בניסן והוזם בתשרי על עדות זו (סנהדרין כז.). **למפרע הוא נפסל.** כל עדות שהעיד מניסן ואילך פסולין, שהרי משהעיד עדות זו הוא רשע (שם). **מכאן ולהבא.** משהוזם (שם). **חידוש הוא.** שנפסלין שנים בשביל שנים שאומרים עמנו הייתם, דמאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני, אלא גזירת הכתוב הוא, הלכך אין לך בו אלא מעשת חידוש ואילך, משעה שהוזם (שם).

◆

תורה אור השלם

1. לֹא תִשָּׂא שֵׁמַע שָׁוְא אַל תָּשֶׁת יָדְךָ עִם רָשָׁע לִהְיֹת עֵד חָמָס: שמות כג א

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה רבא וכו' זה אומר של אבותי **ואכלתיה שני חזקה** וזה אומר של אבותי **ואכלתיה שני** חזקה האי אייתי סהדי:

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה דאי וכו' אפי' לא אסורה בהנאה אלא מדרבנן. עיין חולין דף קטז ע"א תד"ה חלא מתרתי:

◆

רבינו חננאל

דאו סלקא דעתא מדאוריתא כיון דשחט בה פורתא איתסרא לה אידך לאו דמרה קא טבח. ודחינן בההוא פורתא דשחיט קמי דליתסר מחייב בד' וה'. ואמ' רב אשי לא תדחייה, וטבחו כולו בענן וליכא. ופרקינן לה משמיה דרבא כגון ששחט מיעוט סימנין מבחוץ וגמרן מבפנים. מתני' גנב על פי שנים וטבח ומכר על פיהן ונמצאו זוממין משלמין לו את הכל כול'. עד אחד מן הראשונים זומם, בטלה לה עדות שאם אין גניבה אין טביחה ואין מכירה. **איתמר, עד זומם אביי אמ' למפרע הוא נפסל,** מההיא שעתא דאשהיד הוה ליה רשע והתורה אמרה אל תשת ידך עם רשע, אל תשת רשע עד. פיר' כגון ראובן שהוציא שטר על שמע' בניסן שנת תשצ"ח שלוה ממנו כך וכך ממון, וזמן השטר באחד בניסן שנת תשצ"ז בירושלם, ועדיו לוי ויהודה. ובא לוי ויהודה בניסן שנת תשצ"ח והעידו בבית דין על כתב ידם ונתקיים השטר ונתחייב שמע' לפרעו. והלך שמע' והביא עדים באלול שנת תשצ"ח והעידו כי לוי ויהודה הללו היו עמנו בבבל באחד בניסן שנת תשצ"ז ונעשו זוממין, כל עדות שהעידו משעה שנתקיימה עדותן בבית דין והוא אחד בניסן שנת תשצ"ח מאותו היום ולהלן עדותן בטילה. ואי איפשר לומ' מאחד בניסן שנת תשצ"ז, שיתכן היום שהוציאו בבית דין והוא יום אחד בניסן שנת תשצ"ח בו ביום נכתב ונחתם, ומקודם לכן כשרין היו ולא מפסדינן לכל מה שהעידו להן מאחד בניסן שנת תשצ"ז עד יום אחד בניסן שנת תשצ"ח מספק. וכן לכל שטר וכן לכל עדות על פה, ולא פסלינן ליה אלא מעת שנתגלה עדותו בבית דין. **רבא אמ' מיכן ולהבא,** מאלול שנת תשצ"ח הוא נפסל, דהא אלו שבאו והזימום תרי נינהו, והללו מכחישין אותן, והיה מן הדין

רבינו חננאל (המשך)

שלא לפסלם מאחר שלא נתברר האמת עם מי מהם, אלא חידוש הוא שחידשה תורה להאמין האחרונים ולפסול הראשונים, אין לך בהם אלא משעת חידושם. **וראינו מי שהורה** שאין העדים נעשין זוממין אלא עד שיודו למזימן או ישתקו, שנמצאת שתיקותן הודאתן. וסמכו על זו ששנינו אין העדים נעשין זוממין עד שיזימו את עצמן. ואית עליהו פירכא, שאם כך הוא שאין העדים נעשין זוממין עד שיעידו כי אמת דברי המזימין, או ישתקו כענין הודאה, לא ימצאו זוממי זוממין לעולם, כי מאחר שהודו להן כי אמת אותו היום היו עמהן בבבל היאך יכולין להביא עדים אחרים להעיד כי באותו היום היו בירושלם, וזה הדבר ברור הוא בדברי רבותינו כי המודה בדבר, עדות שאי אתה יכול להזימה היא. ופירוש משנתינו ששנינו עד שיזימו עצמן, למעוטי עמנו היה ההורג או הנהרג, אמרה המשנה כי אינן נעשין זוממין אלא עד שיזימו את העדים עצמן, כיצד שיאמרו לעדים אתם הייתם עמנו [באותו יום] במקום פלוני. **תלמוד ארץ ישראל** יהיו עומדין ומעידין עליו בעשרה בניסן שגנב שור באחד בניסן טבח ומכר בעשרה בניסן הוזמו בט"ו כל עדות שהעידו מעשרה בניסן עד ט"ו בניסן למפרע הרי אלו פסולות.

והיא כאביי שאמ' למפרע הוא נפסל. והוא סיוע לפירושינו שאין נפסל אלא משעה שנתקיימה עדותן בבית דין.